

Секція 3
ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ
МОВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ШКОЛАХ
З НАЦІОНАЛЬНИМИ МОВАМИ ВИКЛАДАННЯ

Бакуліна Наталія,
*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу навчання мов національних меншин
та зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України,
e-mail: natusya29@ukr.net*

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНСТРУЮВАННЯ
ІНТЕГРОВАНОГО ЗМІСТУ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ ПИСЬМА
МОВОЮ ІВРИТ ТА ЄВРЕЙСЬКОЇ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Ключові слова: мова іврит, єврейська традиційна культура, інтегрований зміст, початковий етап навчання письма, каліграфічна компетентність, робочий зошит.

Багатомовність і полікультурність українського соціуму та сучасні зміни ціннісних орієнтирів в освіті потребують переосмислення підходів щодо навчання мов, зокрема української мови, мов корінних народів і національних меншин, іноземної тощо. Нині провідною методологічною основою реформування освітньої галузі, у тому числі шкільної мовної освіти, є ідеологічна тріада сучасної освітньої парадигми: компетентнісна, інтегративна та культуровідповідна. Поряд із цим, модернізація освіти розглядається на основі інтеграції провідних підходів до навчання – особистісно-зорієнтованого, діяльнісного та компетентнісного. Це зумовлює оновлення змісту навчання, зокрема курсу «Мова іврит» як інтегральної складової мовної освіти України.

На основі чинного Державного стандарту початкової освіти розроблено навчальну програму [1] та підручники [2], [3] з мови іврит для 1–2 класів. Відповідно до них постала необхідність щодо розроблення сучасного робочого зошита, застосування якого дозволило б спрямовувати освітню діяльність як на формування правописних умінь і графічних навичок письма на початковому етапі навчання мови іврит, так і на формування багатомовної та міжкультурної компетентностей учнів.

Тому в рамках проєкту «Коди єврейської культури для дітей» було створено робочий зошит «Єврейська каліграфія» [4], у якому враховано лінгводидактичні особливості добору, конструювання та структурування інтегрованого змісту початкового навчання івритського письма та традиційної єврейської культури.

В основу розробленого авторами робочого зошиту покладено **принцип каліграфічного письма**, що є оптимальним в умовах багатомовності та доцільним у початковому навчанні іврити як другої або іноземної мови. На його основі ретельно дібрано зміст навчання, а порядок опанування графічними навичками письма букв івритського алфавіту структуроване за групами відповідно до складнощів написання елементів літер – від простого до складного. Адже від того, як дитина навчиться писати основні та допоміжні елементи кожної букви, залежатиме не тільки правильність їх написання в подальшому, а й сформованість каліграфічної компетентності в цілому. Саме тому послідовність уведення букв зумовлена не порядком їх розташування в івритському алфавіті, а рівнем складності написання їх елементів. Таким чином, у даному посібнику було виділено **шість груп літер**.

До першої групи літер віднесено букви, основним елементом яких є коротка та довга пряма похила лінія, а напрямок письма – згори донизу. Це літери **йуд, вав, нун софіт, нун** (з додатковим елементом заокруглення внизу справа наліво) та **мем**.

До другої групи належать літери, основним елементом яких є коротка та довга пряма похила лінія із заокругленням вгорі ліворуч. Напрямок письма елементів цих літер – в основному згори донизу. Це літери **рейш, хет, гей**. Додатковими їх елементами є або заокруглення внизу справа наліво у **тав**, або подовжена пряма похила лінія у **куф**, або хвиляста лінія унизу справа наліво у **бет і вет**. Додатковим елементом літери **бет** є також крапка в середині букви.

Третю групу літер складають букви, основним елементом яких є великий і малий правий півовал, який прямує згори донизу. До них відносяться **хаф і каф, цаді** та літери з додатковими елементами: заокругленим штрихом унизу праворуч у **далет**, заокругленням у середину літери **вне** та **фе**, а також короткою прямою похилою лінією вгорі праворуч у **гімель**. Додатковим елементом літери **каф** також є крапка в середині букви.

До четвертої групи відносяться літери, основним графічним елементом яких є овал. Це букви **самех і мем софіт**. Додатковим елементом у **мем софіт** є коротка пряма похила лінія ліворуч. Написання цих букв теж починається зверху та продовжується праворуч вниз, поступово повертаючи ліворуч вгору до з'єднання з початком літери.

П'яту групу складають літери, основним елементом яких є лівий півовал, а напрямок письма – знизу вгору. Це літери **тет, шін і сін**. При цьому, у двох останніх є додатковий елемент – заокруглення вгорі праворуч до середини букви. Додатковим елементом цих букв є також крапка – праворуч вгорі у **шін** і ліворуч вгорі у **сін**.

До шостої групи відносяться букви, основними елементами яких є лівий півовал і коротка та довга пряма похила лінія з додатковими елементами – заокругленнями та петлями. Так, наприклад, **алеф** складається із лівого півовалу та короткої прямої похилої лінії, напрямок письма яких починається згори донизу. **Гімель** – з надкороткої прямої похилої лінії, яка пишеться згори донизу та переходить у лівий півовал. **Аін** – теж бере свій початок вгорі та

лівий півовал плавно переходить у петлю, яка закінчується вгорі ліворуч. Букви *ламед*, *цаді софіт* і *не софіт* починаються з написання петлі внизу праворуч. Вона знизу вгору переходить у довгу пряму похилу лінію та доповнюється в кожній з цих літер іншими додатковими елементами: у *ламед* довга пряма похила лінія переходить у заокруглення вгорі зліва направо, у *цаді софіт* – у петлю вгорі праворуч, яка далі доповнюється горизонтальним півовалом, а у *не софіт* – у петлю вгорі праворуч, яка переходить у довгу пряму лінію із заокругленням внизу, спускаючись ліворуч до середини літери. Ця група літер складається з найскладніших елементів, тому подається останньою.

Такий розподіл сприяє й реалізації принципів доступності, логічності, наступності та систематичності, адже поступове введення нових графічних елементів базується на вивченому матеріалі та допомагає учням значно легше оволодіти єврейською каліграфією та підвищує мотивацію до опанування мовою іврит. Це стосується не тільки самих літер та їх елементів, а й дібраної лексики з ними – слів з виучуваними та вже знайомими учням буквами, які діти зможуть написати. Каліграфічні вміння розвиватимуться й під час роботи з контурними малюнками, за допомогою яких учні з одного боку розширюватимуть активний словниковий запас, а з іншого – вправлятимуться з розвитку письма шляхом штрихування та розфарбовування.

Крім цього до кожної літери івритського алфавіту автори створили культурологічні тексти, що розкривають основні символи та ціннісні підвалини єврейської традиційної культури. Вони подані українською мовою в доступній формі та супроводжуються кольоровим ілюстративним матеріалом. Таке поєднання змісту сприятиме реалізації інтегративного підходу до багатомовного навчання та формування міжкультурної компетентності учнів.

На сторінках робочого зошита також дібрано цікавий пізнавальний матеріал про кожну літеру, її назву, звукове, символічне та числове значення. Це розширюватиме знання і сприятиме підвищенню пізнавальних інтересів учнів. А івритський алфавіт, поданий у традиційному його порядку, систематизуватиме знання та розвиватиме вміння учнів використовувати алфавіт у вирішенні комунікативних задач.

Структура розвороту для кожної літери побудована таким чином:

- у правому та лівому кутах розвороту представлено зображення, яке орієнтує учнів на основний елемент тієї чи іншої групи літер;
- нижче подано таблиці з інформацією про звук, який позначає та чи інша буква, сучасну друковану та прописну літери, а також стародавню форму написання, і на додаток – символічне та числове значення букви;
- на правій частині розвороту міститься пізнавальний матеріал про той чи інший символ єврейської традиційної культури, що починається на дану букву, та кольорові малюнки до нього;
- на лівій частині розвороту розміщено підготовчі вправи до письма, які подано у вигляді чорно-білих контурних малюнків для розмальовування зі штриховкою; деякі малюнки супроводжуються зразками написання слів із виділеною буквою, що демонструють різні прописні шрифти з метою

розширення каліграфічної компетентності й удосконалення правописних умінь учнів;

- внизу лівої частини розвороту розташовано прописи зі зразками написання тієї чи іншої букви та позначеним напрямком виконання її елементів для відпрацювання правильної графічної форми літери;

- внизу розвороту подано івритський алфавіт відповідно до його традиційного порядку, водночас, буква, що вивчається, виділена за розміром.

Отже, розроблений навчальний матеріал дозволить здійснювати внутрішньопредметну (вертикальну) і міжпредметну / міжгалузеву (горизонтальну) інтеграцію змісту освіти, сприятиме формуванню наскрізних і предметних компетентностей, зокрема каліграфічної компетентності учнів на початковому етапі опанування івриту, розширенню обізнаності дітей у сфері єврейської традиційної культури, розвитку як національної ідентичності учнів, так і багатомовності та полікультурності особистості.

Література

1. Бакуліна Н. В., Фалеса І. Ю. Типова навчальна програма з мови іврит для 1–2 класів закладів загальної середньої освіти : програми Нової української школи. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/713374/1/18tipova-navchalna-programa-z-movi-ivrit.pdf> (дата звернення: 20.04.2021).

2. Бакуліна Н., Фалеса І. Іврит : підручник для 1 кл. заг. сер. осв. з навч. укр. мовою. Чернівці : Букрек, 2018. 88 с. : іл. URL: https://lib.iitta.gov.ua/712064/1/Ivryt_2018_%D0%9C%D0%9E%D0%9D_%D0%9D%D0%91.pdf (дата звернення: 20.04.2021).

3. Бакуліна Н. В. Іврит : підручник для 2 кл. закл. заг. сер. осв. Чернівці : Букрек, 2019. 144 с. : іл. URL: https://lib.iitta.gov.ua/717034/2/ivryt_22pv.pdf; https://lib.iitta.gov.ua/717034/1/ivryt_new_x.pdf (дата звернення: 20.04.2021).

4. Бакуліна Н., Гехтман Р. Коди єврейської культури для дітей : Єврейська каліграфія. Робочий зошит для навчання й удосконалення каліграфічної компетентності. Чернівці : «АНТ ЛТД», 2020. 68 с. : іл. URL: https://lib.iitta.gov.ua/724601/2/The%20Jewish%20Calligraphy_Book_Bakulina_compressed.pdf; https://lib.iitta.gov.ua/724601/1/The%20Jewish%20Calligraphy_COVER_Bakulina_compressed.pdf (дата звернення: 20.04.2021).

Боднарюк Світлана,
*науковий співробітник Чернівецької філії
Державної наукової установи
«Інститут модернізації змісту освіти»,
e-mail: svitlana.bodnariuk@gmail.com*

МОВНА ПОЛІТИКА В БАГАТОМОВНИХ РЕГІОНАХ :